

Fakta a interpretace

Cíle

studenti

- umějí kriticky analyzovat text
- dokážou rozlišit fakta a interpretaci
- dokážou odhalit způsoby manipulace
- uvědomují si nebezpečí generalizace

Velikost skupiny

minimálně 9 studentů

Čas

40–60 minut

Pomůcky

kopie textů 5.2.3.A, 5.2.3.B, 5.2.3.C

Popis / postup

1. Rozdělte studenty do 3 nebo do 6 skupin (každá skupina by měla v ideálním případě mít 3–5 členů).
2. Rozdejte do každé skupiny texty, v případě, že je vytvořeno 6 skupin, mají vždy dvě skupiny totožný text, ale pracují odděleně.
3. Každá skupina má za úkol rozdělit informace v článku do následujících kategorií
  - **Fakta:** Jaké údaje autor používá, jaké reálné údaje v nich cituje?
Co se skutečně stalo?
  - **Interpretace:** Jak tyto údaje autor vykládá, co z nich vyvozuje, co podle něj z uvedených fakt vyplývá?
  - **Cíle:** Jaký cíl autor sleduje, jaké je hlavní poselství článku, co autor obecně říká, jaké názory, pocity, otázky chce sdělit čtenáři? O čem chce čtenáře přesvědčit?
  - **Efekt:** Jaké reakce článek může vyvolat? Jaké pocity, jaké názory, jaké postoje může vyvolat u čtenářů?
4. Každá skupina přečte ostatním svůj článek a předvede ostatním výsledky své práce.

Fakta a interpretace

Hodnocení / reflexe

Závěrečná diskuse by se měla zaměřit na způsoby

- manipulace v textu, podsouvání názoru čtenářům
- nelegitimního vyvozování důsledků, které nesouvisí s údajnými příčinami
- falešně ilustrativních příběhů, které nedokreslují, ale posunují fakta do jiného světla
- zobecňování, které na základě ojedinělého případu odsuzuje celou skupinu lidí

Na závěr můžete zařadit otázku, jak by měla vypadat korektní mediální zpráva.

Texty byly jazykově neupraveny, vedlejším úkolem může být vyhledání pravopisných chyb a stylistických nedostatků (interpunkce, psaní velkých písmen, neexistující výraz xenofobisti ad.).

Pozor! Uvedené cvičení je poměrně náročné – u studentů, kteří nemají patřičný výcvik v kritické analýze textu, nemusí vést ke kýženým výsledkům. Proto je nutné, aby si učitel kritickou analýzu dobře předem připravil a napsal si konkrétní dotazy, kterými bude studenty podněcovat k úvahám a usměrňovat. Následující analýzy mu v tom mohou pomoci.

Text 5.2.3.A

Reálnou informací převzatou z tisku je, že Ukrajinci přespávají v lesích kolem Prahy. Sám autor připouští, že většinu dne tráví Ukrajinci v práci. Příhoda o hledání vodohospodářské stavby a setkání s ukrajinským dělníkem nedokazuje nic jiného, než že Ukrajinci na stavbách kolem Prahy pracují. Autor ji však zasazuje do kontextu „ohrožení kriminalitou“, a historka se tak stává „důkazem“ tohoto ohrožení. Pro tvrzení „Neregistrované ale dobře organizované tlupy přenocující v našich lesích jsou evidentním nebezpečím jak pro náš majetek, tak i pro naše životy“ neuvádí autor žádné podklady, kromě pochybné souvislosti s mafií. Připomínka mafie má v daném kontextu znovu potvrdit nebezpečí ohrožení kriminalitou, přestože jsou ukrajínští dělníci jejími oběťmi, které existenci mafie ani nezpůsobují, ani si ji nepřejí. Jaké nebezpečí pro naše majetky a životy představují dělníci, kteří neustále pracují? Ke konci textu je již záměna dělníků za zločince zcela zjevná, když autor varuje před „vpádem pochybných elementů“. Náznak obhajoby násilných akcí nebo jakýchsi pogromů již nevyžaduje podrobné komentáře. **Možný efekt článku: Ukrajinec = zločinec, který ohrožuje naše životy a majetek.**

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.B

Ukázkový případ xenofobie a nenávistného zobecňování. Autor podsouvá čtenáři své domněnky, že sexuálním násilníkem je ukrajinský dělník. Pro toto tvrzení nepředkládá žádné faktické argumenty, celý článek je exemplární ukázkou porušení principu presumpce nevinny. Za důkazy vydává dlouhodobou odloučenost gastarbeiterů od svých partnerek. Podobným způsobem by však šlo obvinít například chovance internátů, vojáky základní vojenské služby, v podstatě kohokoliv. Svá tvrzení se autor pokouší doložit účelově zkreslenými a nepravdivými fakty, které zároveň znovu poškozují obraz Ukrajinců: „nízká úroveň inteligence“, „prostředí, kde násilné zmocnění se ženy je považováno spíše za projev náklonnosti“. (Srovnej s údaji o vzdělání ukrajinských pracovníků v ČR s Informací pro učitele ze strany 406!) Po vyvolání pocitu ohrožení „neukojenými“ ukrajinskými dělníky autor zobecní, že v minulosti podobných činů bylo spácháno již mnoho. Kde k tomuto údaji přišel, již neuvádí, statistiky nic podobného nepotvrzují. **Možný efekt článku: Ukrajinec = sexuální násilník.**

Text 5.2.3.C

Faktický základ článku tvoří informace o ozbrojeném přepadení ukrajinských dělníků jejich krajany. Tento případ potvrzuje obecně známý fakt, že Ukrajinci jsou obětmi vykořisťování a okrádání ze strany mafie. Autor však čtenáře přesvědčuje, že podobné přepady jsou na denním pořádku a že podíl cizinců na podobných zločinech je značně vyšší, než by odpovídalo jejich počtu. Statistiky nic takového nepotvrzují. Pouze 7,1% cizinců bylo odsouzeno za prokázané trestné činy. Vzápětí se opět hovoří o ruské a ukrajinské mafii, aniž by byla výrazně (a korektně) odlišena od ukrajinských pracovníků. Většina ukrajinských dělníků si přeje vydělat peníze a uživit rodinu, nikoli sem „zatahovat zvyky z prostředí, kde se tradičně zacházelo s lidským životem jinak“, jak se snaží sugerovat autor článku. (Jak se u nás zacházelo s lidským životem v padesátých letech? Záleží Ukrajinci na vlastním životě méně než Čechovi? Mezi Čechy neexistují vrazi?) „Nemít rád vraždící a loupící Ukrajince“ je typický případ xenofobie, neboť vraždy a loupeže nelze a priori spojovat s nějakou národností. Proč autorovi nevdí vraždící a loupící Češi? Na závěr autor označuje Čechy za civilizovaný národ v kontrastu s národy barbarskými, což je typická ukáзка etnocentrismu. Za jaký národ by museli považovat Čechy Američané, kteří se potýkají s velkým počtem nelegálních pracovníků z Čech? Navíc neexistuje žádná souvislost mezi ukrajinskými dělníky v Česku a vyhládkou „vyhlazení“. **Možný efekt článku: Nemít rád Ukrajince není žádná xenofobie, protože Ukrajinci loupi a vraždí.**

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.A

Ukrajinci staví u Prahy zemljanky

Ahasweb

Jan Bílek

Ukrajinu nemůžeme zařadit do Asie. Jedná se přece o evropský stát. Je ale poněkud více na východ, a tak se zvyky jejich obyvatel přenášejí spolu s nimi i k nám. V posledních dnech byla zveřejněna fakta o tom, že v obcích Klánovice, Úvaly, Šestajovice a Jirny přespávají na černo v Praze a okolí pracující Ukrajinci v lesích a někteří se tam zařizují zřejmě už i na zimu, budující si tradiční polopodzemní úkryt. Cizinecká policie se o tento problém nezajímá, i když by mohli pátrání po nelegálních přistěhovalcích spojit se sběrem hub. Vlastní dopadení delikventů by se ovšem muselo odehrávat v noci, protože přes den jsou ilegálové roztroušeni v okolí a po Praze na nejrůznějších stavbách.

Když jsem nedávno hledal v Říčanech u Prahy laboratoř vodohospodářů pro rozbor pitné vody, oslovil jsem naivně jednoho stavebního dělníka. Nejen že se nevyznal v místním místopise, ale neovládal ani český jazyk. Když jsem opakoval otázku rusky, dal se na útěk.

Místní obyvatelé se bojí chodit do lesa, na druhou stranu ale rádi zaměstnávají Ukrajince na hrubou manuální práci, protože Čecháčkovi se makat příliš nechce. Doufejme, že zavedení vízové povinnosti pro Ukrajinu

od ledna roku 2000, uvede situaci do normálu. Důležité je, aby se naši národní hosté cítili pod dohledem a podle toho se i chovali. Neregistrované, ale dobře organizované tlupy přenocující v našich lesích jsou evidentním nebezpečím jak pro náš majetek, tak i pro naše životy. Sami jsou pak předmětem nelítostného vykořisťování od svých milých krajanů nebo Rusů, příslušníků mafie.

Přílivu této laciné pracovní síly se nepochybně neubráníme stejně tak, jako se neubránili Němci v západních spolkových zemích.

Je to tak opravdu dobře pro českou společnost? Myslet si o tom můžete, co chcete, ale nic na tom nezměníte. Svět je v pohybu, tisícikilometrové vzdálenosti nic neznamenají a komu se zdá, že se jinde mají lépe, a má tu odvahu zvednout zadek a vydat se do cizích zemí, toho tu brzy najdeme, jak spokojeně žije vedle nás. Pro naši společnost je pouze důležitá jedna věc: aby se to všechno odehrávalo v právním rámci, aby se naše společnost necítila ohrožená vpádem pochybných elementů. Protože pak nikdo nemůže očekávat nic jiného, než organizování domobrany a násilnou reakci. Vždycky se najdou mezi námi tací, kterým by se velice líbil třeba takový hon na Ukrajince v našich lesích kolem Prahy.

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.B

Úchyl na Jižním městě

Ahasweb

Jan Bílek

Úchyl? Policie, televizní komentátoři, novináři, a zejména sexuologové vyvolávají ve veřejnosti dojem, že násilník řádící na pražském Jižním městě je úchylný sexuální deviant. Podivné na celém případě je to, že se zatím nikde neobjevila informace, jakou řečí pachatel hovořil s oběťmi. Poněkud zvláštní je i to, že své oběti nejen znásilňuje, ale také okrádá.

Dovolím si tvrdit, že se o žádného devianta nejedná. Mnohem pravděpodobnější je, že pachatel je ilegální imigrant, nejspíše Ukrajinec, neukojený dlouhým odloučením od své sexuální partnerky. Není postižen žádnou sexuální úchylností, reaguje jen na svůj přirozený pud. Nedovede navázat v cizím nepřá-

telském prostředí normální sexuální kontakt nenásilným způsobem. Úroveň jeho inteligence je dosti nízká, pochází z prostředí, kde násilné zmocnění se ženy je považováno spíše za projev náklonosti. Svoje oběti současně i okrádá, má zřejmě nedostatek finančních prostředků na to, aby si zaplatil prostitutku. Peníze raději věnuje na obživu své rodiny, kterou opustil na dobu několika měsíců.

Naši policisté a sexuologové by se měli vážně zabývat tímto rizikovým jevem. Prokázalo-li se moje hypotéza jako pravdivá, zařadí se pachatel mezi násilníky, kteří již v minulosti u nás podobné činy spáchali, nepochybně z podobných pohnutek.

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.C

Proč jsme xenofobisti?

Ahasweb

Jan Bílek

Až dvanáctileté vězení hrozí čtveřici ukrajinských občanů, které ve čtvrtek zadržela policie ve Vysokém Mýtě na Ústeckoorlicku a obvinila je z loupeže, nedovoleného ozbrojování a účasti na zločinném spolčení. Cizinci jsou podezřelí, že 22. listopadu večer v ubytovně ve Vysokém Mýtě ohrožovali zbraní čtyři muže a obrali je o 2 500 korun a 1 000 amerických dolarů (asi 30 200 korun). Muži s pistolí ohrožovali v ubytovně svého třiatřicetiletého krajana a vynutili si klíče od dalších dvou ubytovaných Ukrajinců a jednoho Čecha, prohledali pokoj, odcizili peníze a všechny spolubydlící sputali a uzamkli na ubytovně. Zadržení Ukrajinci ve věku od 19 do 38 let, kteří nemají podle ústeckoorlické policie povolení k pobytu v ČR, čekají nyní v policejních celách na rozhodnutí soudu, zda na ně bude uvalena vazba. Tolik suchá novinová zpráva. Nebydlím sice na ubytovně, ale podobná přepadení občanů i v bytech se konají dnes a denně. Jistě, často jsou mezi nimi i naši, domácí grázlové. Ale podíl cizinců na podobných zločinech, kteří

navíc pobývají na našem území nelegálně, je značně vyšší, než by odpovídalo jejich počtu. Ruská i ukrajinská mafie je již nyní v celém světě známá svou neskutečnou bezohledností, lidský život pro ně nemá cenu. Jistě, pocházejí ze zemí, kde se s lidským životem tradičně zachází poněkud jinak, než jsme zvyklí u nás. To ale neznamená, že je to omlouvá a že si snad my budeme na podobné poměry zvykat. Kdykoliv se někdo ozve podobným způsobem, ihned se zvednou hlasy profesionálních ochránců lidských práv, bojovníků proti xenofobii a rasismu. Jenomže když nemám rád loupícího a vraždícího Ukrajince, není to ode mne žádný projev xenofobie. Je to jenom obava slabšího, že bude nájezdem barbarských národů smeten a s ním všechny vymoženosti civilizované společnosti. V dějinách můžeme takové případy snadno nalézat. Příkladem je zánik římské civilizace. Leda že bychom uznali, že naše civilizace je pouhým omylem, slepou uličkou a že nelitostné zákony přírody stojící nad lidskými zákony nás vyhladí.

